

Adjektiva 3. deklinace

Anatomické termíny

Lekce 4

Adjektiva 3. deklinace

▶ dělení dle počtu základních tvarů:

▶ **jednovýchodná**

- ▶ mají jeden tvar nominativu singuláru společný pro substantiva všech tří gramatických rodů

se substantivem M	se substantivem F	se substantivem N
<i>lobulus simplex</i>	<i>articulatio simplex</i>	<i>crus simplex</i>

- ▶ typické zakončení základního tvaru:

- ex**: *simplex, icis*
- ns**: *ascendens, entis*
- ceps**: *biceps, ipitis*
- es**: *teres, etis*

- ▶ na druhém místě slovníkového tvaru je u těchto adjektiv uváděno zakončení genitivu singuláru (dochází k rozšíření kmene)

Adjektiva 3. deklinace

▶ dvojvýchodná

- mají dva tvary nominativu singuláru
- první tvar je společný pro substantiva mužského a ženského rodu, druhý tvar je určený pro neutra

se substantivem M	se substantivem F	se substantivem N
<i>margo nasalis</i>	<i>crista nasalis</i>	<i>os nasale</i>

- typické zakončení základního tvaru
  - *-is, -e*: *nasalis, nasale*

▶ (trojvýchodná)

- ▶ mají tři tvary nom. sg., např. *acer, acris, acre* („ostrý, prudký“)
- ▶ v lékařské terminologii se příliš nevyskytují

Skloňování adjektiv 3. deklinace

▶ základní dělení dle typu kmene

▶ **i-kmeny**

- ▶ většina adjektiv 3. deklinace
- ▶ skloňují se stejně jako i-kmenová substantiva 3. deklinace

	sg.	pl.	
nom.	-is, -ns (M, F); -e, -ns (N)	-ēs (M, F)	-ia (N)
gen.	-is	-ium	

- ▶ pozn. k nom. sg.: v tabulce jsou uvedena jen nejběžnější zakončení těchto adjektiv

Příklady skloňování adjektiv 3. deklinace (i-kmeny)

- ▶ příklad skloňování i-kmenového adjektiva 3. deklinace ve spojení se substantivem ženského rodu

	sg.	pl.
nom.	<i>concha nāsālis</i>	<i>conchae nāsālēs</i>
gen.	<i>conchae nāsālis</i>	<i>conchārum nāsālium</i>

- ▶ příklad skloňování i-kmenového adjektiva 3. deklinace ve spojení se substantivem středního rodu

	sg.	pl.
nom.	<i>os nāsāle</i>	<i>ossa nāsālia</i>
gen.	<i>ossis nāsālis</i>	<i>ossium nāsālium</i>

Odvozování adjektiv příponami s významem příslušnosti / vztahu k určité anatomické struktuře

---

▶ latinská adjektiva s významem příslušnosti / vztahu

- ▶ odvozují se od genitivního kmene substantiva připojením přípon:
  - ▶ *-ālis, -āle* nebo *-āris, -āre*

slovníkový tvar substantiva	kmen substantiva	odvozené adjektivum
pariēs, pariet-is, m.	pariet-	<i>parietālis, parietāle</i>
tonsilla, tonsill-ae, f.	tonsill-	<i>tonsillāris, tonsillāre</i>

▶ řecká adjektiva s významem příslušnosti / vztahu

- ▶ odvozují se od genitivního kmene substantiva připojením přípon:
  - ▶ *-icus, -ica, -icum*
  - ▶ *-eus, -ea, -eum*

slovníkový tvar substantiva	kmen substantiva	odvozené adjektivum
hēpar, hēpat-is, n.	hēpat-	<i>hēpaticus, hēpatica, hēpaticum</i>
larynx, laryng-is, m.	laryng-	<i>laryngeus, laryngea, laryngeum</i>

Stupňování latinských adjektiv

- ▶ stupňování adjektiv = slouží k vyjadřování různého stupně vlastnosti označované adjektivem
- ▶ rozlišujeme 3 stupně:
  - ▶ **pozitiv**
    - ▶ základní stupeň
  - ▶ **komparativ (2. stupeň)**
    - ▶ pro vyjádření vyššího stupně vlastnosti při srovnání dvou subjektů
  - ▶ **superlativ (3. stupeň)**
    - ▶ pro vyjádření nejvyššího stupně vlastnosti při srovnání dvou nebo více subjektů

Typy stupňování latinských adjektiv

▶ pravidelné stupňování

- ▶ komparativ se obvykle tvoří od genitivního kmene adjektiva připojením přípony
  - *-ior* (+ M / F), *-ius* (+ N)
- ▶ superlativ se tvoří nejčastěji od genitivního kmene připojením přípony
  - *-issimus* (M), *-issima* (F), *-issimum* (N)

▶ nepravidelné stupňování

- ▶ v jednotlivých stupních má adjektivum odlišný kmen

▶ neúplné stupňování

- ▶ adjektivní tvary komparativu a superlativu pocházející z předložek (nemají adjektivní tvar v pozitivu)

Nepravidelné stupňování

▶ nepravidelně tvořené komparativy

Komparativ vytvořený od adjektiva		Příklad anatomického termínu
magnus, a, um	major, majus	<i>pelvis major</i> <i>foramen majus</i>
parvus, a, um	minor, minus	<i>pelvis minor</i> <i>tuberculum minus</i>

▶ nepravidelně tvořené superlativy

Superlativ vytvořený od adjektiva		Příklad anatomického termínu
magnus, a, um	maximus, a, um	<i>musculus gluteus maximus</i>
parvus, a, um	minus, a, um	<i>musculus gluteus minimus</i> <i>venae cordis minimae</i>

Neúplné stupňování

► komparativ

Komparativ vytvořený od předložky		
ante	anterior, anterus	<i>paries anterior gastris segmentum anterus</i>
post	posterior, posterius	<i>pars posterior hepatis foramen ethmoidale posterius</i>
infra	inferior, inferius	<i>angulus inferior scapulae labium inferius</i>
supra	superior, superius	<i>angulus superior scapulae labium superius</i>

► superlativ

Superlativ vytvořený od předložky		
intra	intimus, intima, intimum	<i>tunica intima oesophagi</i>
supra	supremus, suprema, supremum	<i>concha nasalis suprema</i>

Skloňování komparativních tvarů adjektiv

- ▶ komparativy jsou **dvojvýchodná adjektiva 3. deklinace**
- ▶ skloňují se jako souhláskové kmeny (vzory *pulmo* a *corpus*)
- ▶ genitivní kmen komparativu je vždy zakončen na **-iōr-** (resp. **-ōr-** u komparativu *minor, minus*)

	sg.	pl.
nom.	<i>angulus superior</i>	<i>angulī superiōrēs</i>
gen.	<i>angulī superiōris</i>	<i>angulōrum superiōrum</i>

	sg.	pl.
nom.	<i>membrum superius</i>	<i>membra superiōra</i>
gen.	<i>membrī superiōris</i>	<i>membrōrum superiōrum</i>

Skloňování superlativních tvarů adjektiv

- ▶ superlativy jsou vždy **trojvýchodná adjektiva 1. a 2. deklinace**

	sg.	pl.
nom.	<i>musculus lātissim<u>us</u></i>	<i>musculī lātissimī</i>
gen.	<i>musculī lātissimī</i>	<i>musculōrum lātissimōrum</i>

	sg.	pl.
nom.	<i>vēna minim<u>a</u></i>	<i>vēnae minim<u>ae</u></i>
gen.	<i>vēnae minim<u>ae</u></i>	<i>vēnārum minimārum</i>

	sg.	pl.
nom.	<i>os longissim<u>um</u></i>	<i>ossa longissim<u>a</u></i>
gen.	<i>ossis longissimī</i>	<i>ossium longissimōrum</i>

